

Kansalliskirjaston ja Varastokirjaston (yhteisestä) tulevaisuudesta

Ari Muhonen
ylikirjastonhoitaja
12.5.2011

Aalto-yliopisto Kirjasto
Aalto-universitetet Biblioteket
Aalto University Library

Kansalliskirjasto

- Vastaa toimialallaan kansallisen kulttuuriperinnön tallettamisesta, ylläpidosta ja saatavuudesta
- Tehtävänä on myös kehittää ja tarjota kansallisia palveluja yliopistojen kirjastoille, yleisille kirjastoille, ammattikorkeakoulukirjastoille ja erikoiskirjastoille sekä edistää kirjastoalan kotimaista ja kansainvälistä yhteistyötä
- Toimii tieteellisenä tutkimuskirjastona
- Tekee yhteistyötä julkaisualan kanssa

Varastokirjasto

- Tehtävänä ottaa vastaan ja säilyttää tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävää aineistoa ja asettaa se tarvitsijoiden käyttöön
- Keskeiset tavoitteet
 - Otetaan vastaan kirjastojen siirtotarpeiden mukainen määrä aineistoa
 - Aineisto haettavissa tietokannoista selkeästi ja helposti
 - Aineistonvälityksen nopeus ja ajantasaisuus
 - Ammattitaitoinen, motivoitunut, oikein kohdennettu ja joustava henkilöstö

YHTEISTÄ

- Lainsäädännöllinen tausta
- Koko Suomen kirjastoverkon palveleminen
- Neuvottelut OKM:n kanssa
- Johtokunnassa kirjastosektorien edustus
- Kirjallisen perinnön säilyttäjiä
- Hallinnollisen aseman pohdinta (HY. OKM)

EROJA

- ”Toimiala” (monialainen vs. yhden alan talo)
- Koko (300 vs. 20)
- Painettu vs. digitaalinen aineisto

Selvityksiä

- 2005 Varastokirjaston arviointi
- 2008-09 Korkeakoulukirjastojen rakenteellinen kehittäminen
- 2010-11 Kansalliskirjaston kansainvälinen arviointi
- 2011 Selvitys OKM:n konserniohjauksesta ja - rakenteesta

Varastokirjaston arviointi 2005

”Varastokirjasto on kuitenkin pieni yksikkö ministeriön alaisuudessa. Jos Kansalliskirjasto erotetaan tulevaisuudessa Helsingin yliopistosta ja sen toiminta kohdistuu entistä enemmän palvelemaan koko kirjastoverkkoa, **voitaneen harkita** Varastokirjaston siirtoa sen alaisuuteen. Tällöin pitäisi kuitenkin Varastokirjastolla olla **omat tulostavoitteensa ja resursointinsa.**”
(Arviointiraportti s. 28)

Korkeakoulukirjastojen rakenteellinen kehittäminen 2008-09

- Tehtävänanto:

”4. Kartoittaa korkeakoulukirjastojen rakenteellisen kehittämisen vaikutukset Varastokirjastoon, sekä selvittää Kansalliskirjaston ja Varastokirjaston yhteistyön tiivistämismahdollisuudet.”
- Raportin visio (Raportti s. 12):

”Varastokirjastosta ja Kansalliskirjastosta muodostettu **kirjastoverkon palveluyksikkö** tuottaa **keskitettyjä palveluita** kirjastoille.”
- Yhteistyö (Raportti s. 13):

”Yhteiset palvelut mahdollistavat myös painettujen aineistojen kohdalla kansallisen **kokoelmapoliittisen yhteistyön**, esimerkiksi kalliin vähänkäytetyn aineiston hankkimisen yhteiskäyttöön.”

Korkeakoulukirjastojen rakenteellinen kehittäminen 2008-09

- Tavoite (Raportti s. 17):

”Kansalliskirjastosta ja Varastokirjastosta muodostettavaksi esitetty palveluyksikkö toteuttaa palvelujen keskittämisen mahdollistaman tilojen, henkilöstön ja prosessien **järkevän käytön ja mahdolliset säästöt** kansallisella tasolla.”

”Lainvalmistelussa turvataan varastokirjastotoiminnan **nykyperusteinen jatkuminen.**”

Työryhmän suositukset:

”Työryhmä ehdottaa, että korkeakoulukirjastojen kansalliset keskitetyt palvelut keskitetään yhteen palveluyksikköön. Tämä edellyttää kuitenkin kaikkien keskeisten toimijoiden asettamien **reunaehtojen toteuttamista.**”

”Erityisen tärkeää on, että **varmistetaan korkeakoulukirjastojen vaikutusvalta** niitä koskevien palveluiden tuottamisessa ja siihen suunnatun keskitetyn rahoituksen kohdentamisessa.”

”Lisäksi on tärkeää säilyttää Varastokirjaston nykyisen kaltainen **palveluiden maksuttomuus** käyttäjille.”

(Raportti s. 32)

Kansalliskirjaston kansainvälinen arviointi 2010-11

- Suositus 5 (Raportti s. 11):

“In view of their respective centralised roles in the national information infrastructure, a merger of the National Repository Library and the NLF **should be considered positively**. However, before implementing a merger, **the conditions** for the merger should be settled including the terms of labour, the number of staff and the position of different patron groups.”

Selvitys OKM:n konserniohjauksesta ja - rakenteesta 2011 (Raportti s. 59)

”Tehtäviensä perusteella molemmat virastot kuuluvat muistiorganisaatioihin. Virastojen toiminnan yhtymäkohtien vuoksi olisi tarkoituksenmukaista yhdistää Varastokirjasto Kansalliskirjastoon. Tämä **tukee virastorakenteen kokoamista yhteen.**”

”Liittämällä Varastokirjasto osaksi Kansalliskirjastoa muodostettaisiin vahva ja monipuolinen **kirjastoalan keskusorganisaatio**, jolla on mahdollisuus kansallisen kirjastotoiminnan kehittämiseen ja sitä kautta saataviin **hyötyihin niin palveluissa kuin tehokkuudessa.**”

Hyötyjä

- Kansalliskirjasto
 - Keskitettyjen palvelujen kokonaisuus
 - Kaukopalvelussa kansalliseksi tekijäksi
 - Toiminnan volyymin kasvu (vieläkin isompi laitos)
 - Yksi ”oma” varasto lisää -> kokoelmasuunnittelu
- Varastokirjasto
 - Pienestä yksiköstä osaksi isoa kokonaisuutta
 - Joustot
 - Urapolut
 - Mahdollisuudet kohota entistä tärkeämmäksi kansalliseksi tekijäksi

Vaaroja

- Kansalliskirjasto
 - Käenpoika (yhdistymiselle esitetyt reunaehdot)
 - Mahdollinen lisäsäästövelvoite
 - Helsingin yliopiston suhtautuminen?
- Varastokirjasto
 - Lainsäädännöllisen aseman muuttuminen
 - Toiminnan näivettyminen ison laitoksen periferiaosastona
 - Kansalliskirjaston keskittyminen digitaaliseen tulevaisuuteen
 - Tilojen täyttyminen (vaara myös ilman yhdistymistäkin)
 - Kokoelmien omistajuus, antavatko kirjastot aineistonsa Kansalliskirjaston omaksi?

Johtopäätöksiä

- Yhdistyminen on perusteltua hallinnolliselta kannalta
- Toiminnallisia hyötyjä vaikea nähdä
- Sisältää vaaroja sekä Kansalliskirjastolle että Varastokirjastolle
- Yhdistymiselle esitetyt ennakkoehdot (vaikutusvalta, maksuttomuus) sitovat pahasti Kansalliskirjaston käsiä
- Vaikutukset kirjastokentälle vaikea arvioida
 - Tuleva hallintomalli vaikuttaa tähän ratkaisevasti
- OKM on etäinen ja ”kasvoton”, onko sen alaisuudessa sen parempi olla kuin Kansalliskirjastonkaan?